

Marjaana Maisonlahti
Tapio Isolankila

VN/14777/2024

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnalle

Hallituksen esitys HE 123/2024 vp sosiaaliturvarahastojen säästöjen valtion ja kuntien talouden vahvistamiseen ohjaamista ja sairauspäivärahan muutoksia koskevaksi lainsäädännöksi

Pyydettyä asiantuntijalausuntona sosiaali- ja terveysministeriö esittää seuraavaa.

Esityksen tausta

Pääministeri Petteri Orpon hallitus sitoutui hallitusohjelmassaan vahvistamaan julkista taloutta pysyvästi toimenpidekokonaisuudella, joka vahvistaa julkista taloutta nettomääräisesti kuudella miljardilla eurolla vuoden 2027 tasolla.

Lisäksi keväällä 2024 hallitus päätti uudesta toimenpidekokonaisuudesta, joka vahvistaa julkista taloutta noin kolmella miljardilla eurolla vuodesta 2025 alkaen. Yksi tähän toimenpidekokonaisuuteen kuuluva päätös koskee sairauspäivärahamenoon kohdistuvaa säästöä, jonka tavoitteena on nettomääräisesti vähentää sairauspäivärahamenoa 60 miljoonalla eurolla siten, että toimenpiteitä painotetaan ylempiin tuloluokkiin.

Hallitusohjelman mukaisista menosäästöistä ja hallituksen keväällä 2024 päättämistä uusista menosäästöistä, sairauspäivärahaan kohdistuva säästö mukaan lukien, yhteensä noin 1 130 miljoonaa euroa kohdistuu vakuutusmaksuilla rahoitettuihin sosiaaliturvarahastojen menoihin. Sosiaaliturvarahastojen menojen alentumisesta syntyvät menosäästöt eivät suoraan täysimääräisesti vähennä valtion ja kuntien velkaantumista, vaan ne vaikuttavat sosiaaliturvarahastoista rahoitettaviin menoihin ja näin ollen lakisääteisiin palkansaaajien, työnantajien, yrittäjien ja muiden vakuutettujen vakuutusmaksuihin.

Hallituksen kokonaissäästötavoitteen saavuttaminen velkasuhteen taittamiseksi edellyttää sosiaaliturvarahastoihin kohdistuvien säästöjen täysimääräistä kanavointia eli ohjaamista valtion ja kuntien talouden vahvistamiseen.

Esitys liittyy valtion vuoden 2025 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotetut muutokset

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sairausvakuutuslakia ja säädettäväksi laki sairausvakuutusmaksujen maksuprosenteista vuonna 2025.

Sosiaaliturvarahastoihin kohdistuvien säästöjen kanavointi

Sosiaaliturvarahastoihin kohdistuvien säästöjen kanavoinnista noin 220 miljoonaa euroa toteutettiin jo vuoden 2024 alusta lukien, ja hallituksen esityksellä HE 123/2024 vp esitetään toteutettavaksi puuttuva osa kanavoinnista, eli noin 910 miljoonaa euroa. Tässä tarkoituksessa esityksessä ehdotetaan, että kanavointitartpeesta noin 625 miljoonaa euroa toteutettaisiin alentamalla valtion sairausvakuutuslain mukaisiin menoihin

Marjaana Maisonlahti
Tapio Isolankila

VN/14777/2024

kohdistuvaa rahoitusosuutta. Tämä rahoitusvastuu siirtyisi työnantajien ja vakuutettujen rahoitettavaksi sairausvakuutuksessa, mikä vaikuttaisi hieman myös julkisen sektorin työnantajien vakuutusmaksuihin.

Ratkaisusta kokonaisuutena seuraa lisäksi, että ansiotuloverotuksessa vähennyskelpoiset sosiaaliturvamaksut kokonaisuutena laskevat, mikä kasvattaa valtion, kuntien, sekä seurakuntien veropohjia. Tämä kasvattaa ansiotuloverotuksen tuloja niin, että kanavointitarve kokonaisuudessaan tulee katettua.

Lainsäädännön tasolla ehdotettu kanavointi toteutettaisiin seuraavasti. Ensinnäkin osana kanavointiratkaisua luovuttaisiin sairausvakuutuslain mukaisesta valtion perusosuudesta sairauspäivärahan päivärahaetuus- ja kuntoutusrahakuluissa. Toiseksi sairausvakuutuksen sairaanhoitovakuutuksen vakuutettujen rahoitusosuutta korotettaisiin siten, että vakuutettujen osuus sairaanhoitovakuutuksen kuluista olisi 48,6 prosenttia nykyisen 33 prosentin osuuden sijasta ja valtion rahoitusosuus laskisi 51,4 prosenttiin nykyisen 67 prosentin sijasta. Kolmanneksi työnantajien rahoitusosuutta sairausvakuutuksen työtulovakuutuksesta esitetään korotettavaksi 68 prosenttiin vuoden 2024 noin 53 prosentin osuudesta ja palkansaajien ja yrittäjien rahoitusosuutta alennettavaksi 32 prosenttiin nykyisestä 47 prosentista vuodesta 2025 lukien. Nämä muutokset toteutettaisiin muuttamalla sairausvakuutuslain 18 luvun 9 ja 10 §, 20 §:n 3 momentti, 21 §, 22 §:n 1 momentti ja 23 §:n 2 momentti ja kumoamalla luvun 13 §:n 2 ja 3 momentti.

Kanavointiratkaisuun sisältyy myös työttömyysetuuksien rahoituksesta annettuun lakiin ehdotettava muutos, jota koskeva esitys sisältyy erilliseen hallituksen esitykseen HE 150/2024 vp eduskunnalle laeiksi työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain ja työttömyyskassalain 7 luvun otsikon ja 27 §:n muuttamisesta. Muilta osin kanavointiratkaisulla ei olisi vaikutusta työttömyysetuuksien rahoitukseen tai työttömyysvakuutusmaksuihin, eli esityksessä ehdotettavat muutokset eivät merkitse Työllisyysrahastoon kertyvien työttömyysvakuutusmaksun tuotosta syntyvien varojen siirtämistä valtion tai kuntien talouteen.

Sairauspäivärahamenon vähentäminen

Sairauspäivärahamenon vähentämiseksi 60 miljoonalla eurolla nettona siten, että toimenpiteitä painotetaan ylempiin tuloluokkiin, esityksessä ehdotetaan, että sairauspäivärahan laskusäännön mukaan määräytyvien päivärahaetuuksien vuositulon yläraja, joka oikeuttaa 70 prosentin korvaustasoon, alennettaisiin nykyisestä 35 769 eurosta 27 633 euroon, ja että tulorajan ylittävältä osalta sairauspäivärahaa karttuisi nykyisen 20 prosentin sijasta 15 prosenttia. Muutos toteutettaisiin muuttamalla sairausvakuutuslain 11 luvun 1 §:n 2 momenttia.

Laskukaavan muutos koskee myös osasairauspäivärahaa ja lisäksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain mukaista kuntoutusrahaa, joka määräytyy samoin perustein kuin sairauspäiväraha.

Sairauspäivärahan laskukaava koskee myös sairausvakuutuslain mukaista luovutuspäivärahaa. Esityksessä ehdotetaan, että luovutuspäivärahaa ei alennettaisi ehdotetulla tavalla, vaan sen osalta sovellettaisiin nykyistä laskukaavaa vuoden 2025 loppuun saakka. Tästä säädettäisiin lain voimaantulosäännöksen 3 momentissa.

Sairauspäivärahan muutoksista syntyvä vaikutus sosiaaliturvarahastojen etuusmenoon sisältyy edellä kuvattuun kanavointiratkaisuun.

Lisäksi, vaikka laskusäännön muuttamisen tavoitteena ei ole lisätä työllisyyttä, muutoksen on kuitenkin arvioitu vahvistavan työllisyyttä käyttäytymisvaikutusten kautta, mikä vahvistaisi julkista taloutta. Näin syntyvää vaikutusta sosiaaliturvarahastojen etuusmenoon ei esitetä kanavoitavaksi.

Marjaana Maisonlahti
Tapio Isolankila

VN/14777/2024

Laki sairausvakuutusmaksujen maksuprosenteista vuonna 2025.

Seuraavana vuonna sovellettavista sairausvakuutusmaksuista säädetään normaalisti vuosittain valtioneuvoston asetuksella ennen marraskuun 23 päivää. Jotta vuoden 2025 sairausvakuutusmaksuista voitaisiin valtioneuvoston asetuksella säätää tässä esityksessä ehdotettujen rahoitusvastuiden mukaisesti, tässä esityksessä sairausvakuutuslakiin ehdotettujen rahoitusvastuiden muutosten tulisi olla voimassa ennen mainittua asetuksen viimeistä voimaantulopäivää.

Vakiintuneen asetuksenantoaikataulun lisäksi ennakoperintälakia on muutettu lailla L 499/2024 siten, että verovuoden ennakonpidätysprosentit tulevat voimaan 1. tammikuuta alkaen. Muutos tarkoittaa sitä, että vuoden 2025 verokortit tulevat voimaan jo vuoden alusta lukien aiemman helmikuun alun sijasta. Verohallinnon mukaan tämä tarkoittaa sitä, että vuoden 2025 veroperusteiden on oltava tiedossa marraskuun puolivälissä, kun verokorttien laskenta aloitetaan.

Sairausvakuutusmaksun antamisen aikataulun varmistamiseksi esityksessä ehdotetaan, että vuoden 2025 sairausvakuutusmaksuista säädettäisiin poikkeuksellisesti lailla valtioneuvoston asetuksen sijasta.

Voimaantulo

1 Laki sairausvakuutuslain muuttamisesta

Lain ehdotetaan tulevan voimaan 1.12.2024. Sen soveltamiseen ehdotetaan kuitenkin seuraavia siirtymäsäännöksiä.

Vakuutetun sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksun, sairausvakuutuksen päivärahamaksun ja työnantajan työttömyysvakuutusmaksun määrästä esitetään säädettäväksi lailla vuodelle 2025, ja sairausvakuutuslain 18 luvun 9 ja 10 §:ää, 20 §:n 3 momenttia, 21 §:ää ja 22 §:n 1 momenttia sovellettaisiin ensimmäisen kerran määrättäessä lailla vakuutetun sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksun, sairausvakuutuksen päivärahamaksun ja työnantajan työttömyysvakuutusmaksun määrä vuodelle 2025. Sairausvakuutuslain 18 luvun 23 §:n 2 momenttia ensimmäisen kerran määrättäessä sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksu vuodelle 2026.

Sairauspäivärahan muutetun laskukaavan soveltamisesta säädettäisiin voimaantulosäännöksen 2 momentissa. Sairauspäivärahan laskukaavan muutoksia sovellettaisiin vasta vuoden 2025 alusta lähtien 1.1.2025 tai myöhemmin alkaneen työkyvyttömyyden perusteella. Tätä ennen alkaneeseen työkyvyttömyyteen sovellettaisiin lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Sama siirtymäsäännös koskisi kuntoutusrahaa ja osasairauspäivärahaa.

Sairausvakuutuslain 11 luvun 2 §:n 7 momentissa säädetään tilanteesta, jossa vakuutettu tulee uudelleen työkyvyttömäksi 30 päivän kuluessa siitä päivästä, jolta viimeksi maksettiin sairauspäivärahaa tai osasairauspäivärahaa taikka erityishoitorahan maksaminen jatkuu 30 päivän kuluessa siitä päivästä, jolta viimeksi maksettiin erityishoitorahaa. Jotta päivärahaetus näissä säilyisi saman tasoisena tilanteessa, jossa edellinen sairauspäivärajakso on päättynyt niin, että uusi, 1.1.2025 tai sen jälkeen alkava sairauspäivärajakso on 30 päivän sisällä edellisen jakson päättymisestä, esityksessä ehdotetaan, että jos vakuutettu on tämän lain voimaan tultua tullut sairausvakuutuslain 11 luvun 2 §:n 7 momentin mukaisesti uudelleen työkyvyttömäksi ja edellinen etuusjakso on alkanut 31.12.2024 mennessä, sairauspäivärahaan sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että jos oikeus luovutuspäivärahaan on alkanut ennen 1.1.2026, luovutuspäivärahaan ei sovellettaisi ehdotettua laskukaavan muutosta. Tästä säädettäisiin voimaantulosäännöksen 3 momentissa.

Marjaana Maisonlahti
Tapio Isolankila

VN/14777/2024

Lain 11 luvun 1 §:n 1 momentissa säädetty työtulon 20 780 euron yläraja vastaa työntekijän eläkelain (395/2006) 96 §:ssä tarkoitetun palkkakertoimen arvoa vuonna 2010. Tästä säädettäisiin voimaantulosään-
nöksen 4 momentissa.

Voimaantulosäännöksen 5 momentti koskisi vuoden 2024 lopullisia valtion rahoitusosuuksia ja vakuutus-
maksuilla rahoitettavia osuuksia sekä Kansaneläkelaitoksen vuoden 2024 tilinpäätöksen laadintaa. Vuoden
2024 lopullisten rahoitettavien osuuksien laskennassa ja Kansaneläkelaitoksen vuoden 2024 tilinpäätöksen
laadinnassa sovellettaisiin tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita 18 luvun säännöksiä

2 Laki sairausvakuutusmaksujen maksuprosenteista vuonna 2025

Ennakkoperintälain muutoksen soveltamisen vuoksi verovuoden 2025 ennakonpidätysprosentit tulevat voi-
maan jo 1. tammikuuta alkaen. Muutos tarkoittaa Verohallinnon mukaan sitä, että vuoden 2025 veroperus-
teiden on oltava tiedossa marraskuun puolivälissä, kun verokorttien laskenta aloitetaan. Sairausvakuutus-
maksuilla on vaikutusta verokorttien laskentaan, minkä vuoksi vuoden 2025 sairausvakuutusmaksujen tulisi
olla selvillä verokorttituotannon alkaessa.

Tämän vuoksi esityksessä ehdotetaan, että laki sairausvakuutusmaksujen maksuprosenteista tulisi voi-
maan jo 1.12.2024. Sen 1 §:ää sovellettaisiin vuodelta 2025 perittävään sairausvakuutuksen sairaanhoito-
maksuun, ja 2 ja 3 §:ää sovellettaisiin maksuihin, jotka perustuvat vuonna 2025 maksettavaan palkkaan tai
vahvistettuun yrittäjän työtuloon.

Hallituksen esityksessä ehdotettuja maksuprosentteja tarkistetaan tarpeen mukaan vielä marraskuun
alussa, mistä toimitetaan tieto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle mahdollisimman varhain marraskuussa.
Maksuprosenttien laskennassa huomioidaan viimeisimmät tiedot etuuksien ja maksupohjien kehityksestä
sekä mahdollisista sairausvakuutuksen yli- tai alijäämistä, jotka vaikuttavat seuraavan vuoden maksuta-
soon.

Pääasialliset vaikutukset

Taloudelliset vaikutukset

Esityksen taloudellisia vaikutuksia on arvioitu kotitalouksien aseman kannalta, yritysvaikutusten kannalta,
julkiselle taloudelle syntyvien vaikutusten kannalta, kansantalouteen ja työllisyyteen kohdistuvien vaikutus-
ten kannalta ja muiden yhteiskunnallisten vaikutusten kannalta. Esityksen vaikutusarviointi on tehty sosi-
aali- ja terveysministeriön, valtiovarainministeriön ja Kansaneläkelaitoksen yhteistyönä.

Vaikutukset kotitalouksien asemaan

Palkansaajien ja muiden luonnollisten henkilöiden verorasitus pysyisi sairaanhoitovakuutuksen kautta to-
teutettavan kanavoinnin jälkeen lähtökohtaisesti lähes ennallaan. Ansiotuloverotuksessa syntyy pieniä
eroja. Pienten palkkojen verotus kevenee hiukan, ja hyvin suurten palkkojen verotus kiristyy hieman.

Sairauspäivärahan laskukaavan muuttaminen ehdotetulla tavalla merkitsisi sitä, että sairauspäivärahan,
osasairauspäivärahan ja kuntoutusrahan määrä alenisi tulorajan alentamisesta ja korvausasteen muutok-
sesta johtuen kaikilla vakuutetuilla, joiden vuositulot olisivat yli 27 633 euroa vuoden 2024 tasossa. Alle 27
633 euron vuosituloilla esityksellä ei olisi vaikutusta. Leikkauksen suuruus kasvaa sekä euromääräisesti
että suhteellisesti tulotason kasvaessa. Esityksellä ei puututa sairauspäivärahan vähimmäistasoon.

Alla olevassa taulukossa 1 on kuvattu sairauspäivärahan laskukaavan muutoksen vaikutuksia vakuutettui-
hin. Sarakkeessa "e/saaja vuodessa" on kuvattu laskukaavan muutoksen keskimääräiset vaikutukset va-
kuutetulle vuoden aikana maksettavan sairauspäivärahan määrään. Laskukaavan muutokset eivät kohdistu
lainkaan vähimmäismääräistä sairauspäivärahaa saaviin tai vakuutettuihin, joilla päivärahan perusteena

Marjaana Maisonlahti
Tapio Isolankila

VN/14777/2024

oleva vuositulo on alle 27 633 euroa vuoden 2024 tasossa (taulukko vuoden 2023 aineistolla ja vuoden 2023 tasossa, jolloin tuloraja on 26 300 euroa). Koska keskimääräiset sairauspäivärahakaudet ovat ylemmissä tuloluokissa lyhyempiä, vakuutetuille maksettavien päivärahojen osuus on keskimääräistä pienempi ylemmissä tuloluokissa. Koska päivärahan leikkaus on kuitenkin suurempi isommilla tuloilla, myös keskimääräinen vakuutetuille kohdistuva leikkaus kasvaa ylemmissä tuloluokissa.

Sairauspäiväraha on verotettavaa tuloa. Sairauspäivärahan leikkaus pienentää verotettavia tuloja ja siten myös veroprosenttia, jolloin vaikutukset sairauspäivärahan saajan nettotuloihin ovat esitettyjä bruttoleikkauksia pienemmät.

Taulukko 1. Sairauspäiväraha vuonna 2023, saajat, päivät/saaja ja e/pv tuloluokittain ja sukupuolittain sekä keskimääräiset vaikutukset vakuutetulle vuoden aikana maksettua määrään (työnantajalle maksetut eivät ole mukana).

Tuloluokka	Saajat	Päivät/saajat	e/pv	e/saaja vuodessa (vakuutetulle maksetut)
Yhteensä	306 170	49	60,02	-149
Miehet	119 999	55	62,34	-238
Naiset	186 171	45	58,20	-91
0–26300	113 365	67	40,56	0
Miehet	39 708	77	39,61	0
Naiset	73 657	61	41,20	0
26300–35000	79 919	41	69,95	-158
Miehet	24 524	49	70,41	-269
Naiset	55 395	37	69,68	-108
35000–45000	60 384	38	81,27	-273
Miehet	26 281	45	81,30	-403
Naiset	34 103	33	81,23	-172
45000–55000	27 293	36	87,89	-257
Miehet	14 273	40	87,85	-338
Naiset	13 020	31	87,94	-168
55000–75000	17 795	35	96,40	-284
Miehet	10 712	37	96,40	-330
Naiset	7 083	32	96,39	-214
75000–95000	4 444	35	110,06	-342
Miehet	2 697	36	109,78	-379
Naiset	1 747	33	110,51	-286
95000–	3 051	36	137,86	-486
Miehet	1 829	38	138,63	-537
Naiset	1 222	33	136,55	-410

Kansaneläkelaitoksen rekisteritietojen mukaan yleisen asumistuen ja toimeentulotuen saaminen näiden sairauspäivärahan saajien joukossa on harvinaista, jolloin asumistuen ja toimeentulotuen tarpeen ei arvioida kasvavan vähäistä enempää. Kansaneläkelaitoksesta saadun tiedon mukaan 1 600 sellaista sairauspäivärahan saajaa, joihin esitetty sairauspäivärahan leikkaus vaikuttaisi, on saanut perustoimeentulotukea vuonna 2023, ja uusien toimeentulotuen saajien määräksi on arvioitu noin 600 saajaa. Yleisen asumistuen saajien määrän arvioidaan sairauspäivärahan alenemisen vuoksi kasvavan noin 800 henkilöllä, ja sen kulu-
jen arvioidaan kasvavan noin 0,6 miljoonaa euroa.

Marjaana Maisonlahti
Tapio Isolankila

VN/14777/2024

Muutoksen vaikutusten voidaan arvioida kohdistuvan enemmän niihin ammattiryhmiin, joissa sairastavuus on yleisempää. Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan vuonna 2022 sairauspoissaoloja kertyi eniten esimerkiksi sosiaali- ja terveysalalla, rakennusallalla, varhaiskasvatusalalla ja palvelualoilla.

Koska päivärahaa maksetaan nuorille keskimäärin useammin vähimmäismääräisenä tai muutoin pienien tulojen perusteella, arvioidaan vaikutusten nuoriin olevan keskimäärin pienempiä kuin vanhempiin henkilöihin. Muutos vaikuttaa suhteellisen vähän alle 25-vuotiaiden keskimääräiseen päivärahaan. Yli 35-vuotiailla keskimääräiset vaikutukset päivärahan suuruuteen ovat jokseenkin samalla tasolla kaikissa ikäryhmissä. Keskimääräiset päiverahakaudet ovat kuitenkin pidempiä vanhemmissa ikäluokissa, jolloin leikkaus kohdistuu keskimäärin enemmän heihin ja heidän työnantajinsa.

Sairauspäryhmittäin tarkasteltuna lukumääräisesti eniten sairauspäivärahaa maksetaan mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden sekä tuki- ja liikuntaelinten ja sidekudoksen sairauksien diagnooseilla. Suurimmat vaikutukset keskimääräiseen päivärahaan ovat ryhmissä C00-D48 Kasvaimet ja H00-H59 Silmän ja sen apuelinten sairaudet. Kasvaimien ryhmässä myös keskimääräiset päiverahakaudet ovat pisimpiä, jolloin leikkauksen vaikutukset euromääräisesti ovat suurimmillaan tässä ryhmässä. Pienin vaikutus keskipäivärahaan on mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden ryhmässä. Tätä todennäköisesti selittää saajien nuorempi ikäjakauma.

Sairauspäivärahan laskukaavan muutos vaikuttaa myös kuntoutusrahan laskentaan. Kansaneläkelaitoksen rekisteritietojen mukaan muutos vaikuttaa noin 14 400 (26 %) kuntoutusrahan saajaan. Laskukaavan muutoksella on vaikutusta noin 0,2 miljoonaan kuntoutusrahapäivään, mikä on noin kolme prosenttia kaikista kuntoutusrahan korvatuista päivistä. Niille henkilöille, joihin muutos vaikuttaa, maksetaan kuntoutusrahaa keskimäärin noin 14 päivältä ja keskimäärin kuntoutusraha alenee heillä 7,30 euroa päivässä.

Alhaisempi ansionmenetyksen korvauksen taso saattaa vaikuttaa siihen, että sairauspäivärahalta palataan aikaisemmin takaisin töihin. Tällä voi olla vaikutuksia asiakkaan terveyden ja toipumisen näkökulmasta.

Vaikutukset sukupuolten tasa-arvoon

Päivärahaetuuksien määräytymistä koskevat säännökset itsessään ovat neutraaleja suhteessa henkilön ikään, ammattiin, asuinpaikkaan, sukupuoleen tai muihin yksilöiden välisiin eroihin ja siirtymäsäännöstä koskevia poikkeuksia lukuun ottamatta ehdotetut lainmuutokset kohdistuvat yhdenmukaisesti kaikkiin päivärahansaajiin, joiden sairausvakuutuslain 11 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitetut tulot ovat 27 633 euroa tai enemmän vuodessa.

Kansaneläkelaitoksen vuoden 2023 rekisteriaineistolla arvioituna sairauspäivärahan laskukaavan muutokset vaikuttavat vuosittain noin 193 000 varsinaisen sairauspäivärahan saajaan, joista arviolta 80 000 (41 %) on miehiä ja 113 000 (59 %) naisia. Vuoden 2023 aineistolla laskettuna, kaikki maksetut sairauspäivärahat huomioiden, keskimääräisen sairauspäivärahan arvioidaan pienenevän 6,33 euroa päivältä, miehillä 7,45 euroa päivältä ja naisilla 5,45 euroa päivältä. Niillä, joihin muutokset kohdistuvat, eli 27 633 euroa tai enemmän ansaitsevilla, päiväraha pienenee keskimäärin enemmän, noin 12,51 euroa päivältä, miehillä 13,61 euroa päivältä ja naisilla 11,51 euroa päivältä.

Laskukaavan muutos vaikuttaisi toisin sanoen useampaan naiseen kuin mieheen, mutta tarkasteltaessa päiväkohtaista muutosta, vaikutus kohdistuisi miehiin enemmän kuin naisiin. Erityisesti sukupuolten tasa-arvon kannalta voidaan arvioida, että tarkasteltaessa päiväkohtaisiin etuuksiin syntyviä muutoksia, vaikutusten kohdentumisella on ainakin osittain kytkös voimakkaasti sukupuolittuneisiin työmarkkinoihin eli siihen, mille aloille eri sukupuolet työllistyvät ja eri alojen välisiin palkkaeroihin.

Miesten sairauspäiverahakaudet ovat lisäksi keskimäärin pidempiä kuin naisilla, jolloin sairauspäivärahan laskukaavan heikennyksestä syntyvä euromääräinen vaikutus on tämänkin vuoksi keskimäärin suurempi

Marjaana Maisonlahti
Tapio Isolankila

VN/14777/2024

miehillä kuin naisilla. Vuoden aikana tämä tarkoittaa keskimäärin noin 497 euron heikennystä nykytilaan verrattuna, 615 euroa miehillä ja 413 euroa naisilla.

Vaikutukset kuntiin ja hyvinvointialueisiin

Sairauspäivärahan laskukaavan muutos kohdistuu myös kuntatyönantajille maksettaviin sairauspäivärahoihin, mutta kanavointiratkaisu nettona pienentää kuntien työnantajakustannuksia. Kanavoinnin aiheuttamat muutokset verotukseen kasvattavat myös kuntien ansiotuloverotuloja. Yhteensä kuntatalouden arvioidaan vahvistuvan yli 90 miljoonalla eurolla, kun huomioidaan myös vuoden 2024 alusta toteutettu kanavointiratkaisu.

Kanavointiratkaisulla ei ole käytännössä vaikutusta hyvinvointialueiden talouteen, sillä hyvinvointialueiden kuvattu työntajamaksujen kevenemä tulisi huomioiduksi likimain samassa suhteessa niiden rahoituksen vähenemisenä hyvinvointialueindeksin kautta. Sairauspäivärahaan ehdotettu säästö vähentäisi hyvinvointialueiden saamia sairauspäivärahakorvauksia noin 19 miljoonalla eurolla. Siten hyvinvointialueiden rahoitus-
tasapaino heikkenisi vastaavalla summalla esityksen myötä, mutta myöhemmin hyvinvointialueiden rahoituksen jälkikäteistarkistuksessa uudistuksen vaikutus tulisi huomioiduksi omalla painollaan.

Vaikutukset yksityisiin työnantajiin

Tässä esityksessä ehdotetut muutokset sairausvakuutuksen rahoitusvastuisiin lisäävät työnantajien maksurasitusta. Kun tarkastellaan kanavointiratkaisua kokonaisuutena (mukaan lukien työnantajien työttömyysvakuutusmaksut, sairausvakuutuksen maksuvastuut ja verorasituksen muutokset), ei työnantajien maksurasitus keskimäärin muutu vuoteen 2023 nähden toimenpiteiden seurauksena. Tästä huolimatta työnantajien kesken syntyy pieniä vero- ja maksurasituksen muutoksia työnantajan palkkasumman mukaan. Koska työnantajien työttömyysvakuutusmaksu on porrastettu ja sairausvakuutusmaksu ei, syntyy kanavoinnista pienille työnantajille lievä työnantajamaksurasituksen nousu ja palkkasummaltaan suurimmille työnantajille lievä työnantajamaksujen aleneminen.

Työnantajamaksut ovat yhteisöveropohjasta vähennettäviä maksuja, jolloin työnantajan työttömyysvakuutusmaksun alenema kasvattaa ja sairausvakuutusmaksun nousu pienentää yhteisöveron tuottoja. Nettona yksityisten työnantajien maksu- ja verorasitus kasvaa noin 40 miljoonaa euroa vuonna 2026, mikä kompensoi osittain vuoden 2024 veromuutoksista syntyneen noin 60 miljoonan euron kevenemän.

Vaikutukset julkiseen talouteen

Ehdotetussa sosiaaliturvarahastojen säästöjä koskevassa kanavointiratkaisussa työttömyysvakuutusmaksujen annettaisiin laskea hallituksen linjaamien säästöpäätösten myötä. Samalla luovuttaisiin valtion rahoitusvastuuta vähentävästä, työttömyysvakuutusmaksun tuotosta peruspäivärahan rahoitukseen kohdistuvasta erillisestä 50,3 miljoonan euron tilityksestä, mikä lisäisi valtion rahoitusvastuuta työttömyysturvan peruspäivärahamenosta.

Työnantajien osalta aleneva maksurasitus kompensoitaisiin kiristämällä työnantajien sairausvakuutusmaksua. Palkansaajien sairausvakuutuksen päivärahamaksu vastaavasti alenisi. Osa tästä palkansaajien työttömyysvakuutusmaksun ja päivärahamaksun alenemasta kanavoituisi automaattisesti ansiotuloverotuksen kautta, sillä palkansaajien pakolliset sosiaalivakuutusmaksut pienentävät verotettavaa tuloa.

Jäljelle jäävä osuus hallituksen päätösperäisistä säästöistä kanavoitaisiin sosiaaliturvarahastoista valtiolle korottamalla palkansaajien sairaanhoitomaksua ja pienentämällä valtion rahoitusosuutta sairaanhoitokuutuksesta.

Marjaana Maisonlahti
Tapio Isolankila

VN/14777/2024

Kanavointiratkaisun yhteydessä luovutettiin sairausvakuutuslain 18 luvun 13 §:n 3 momentin mukaisesta päivärahaetus- ja kuntoutusrahakuluihin kohdistuvasta valtion viiden prosentin suuruisesta rahoitusvas-
tuusta (noin 112 miljoonaa euroa vuoden 2025 tasolla).

Tuloverolain 96 §:n 1 momentin mukaan verovelvollisella on oikeus vähentää puhtaasta ansiotulostaan muun muassa lakisääteinen työttömyysvakuutusmaksu ja sairausvakuutuksen päivärahamaksu. Näin ollen muutokset näissä vakuutusmaksuissa vaikuttavat suoraan ansiotuloverotuksen kertymään maksujen piene-
nemisen kasvattaessa verotettavan tulon määrää. Kanavointiratkaisun kokonaisuuden osalta ansiotulovero-
jen on arvioitu kasvavan noin 385 miljoonalla eurolla veropohjan laajenemisen johdosta vuonna 2026.

Kanavointiratkaisulla on lisäksi vaikutuksia yhteisöverotuottoihin. Tämän vaikutuksen on arvioitu heikentä-
vän yhteisöveron tuottoja noin 10 miljoonaa euroa.

Taulukko 2. Kanavoinnin vaikutukset julkiseen talouteen vuonna 2026.

Toimenpide	Vaikutus	Milj. euroa
Työllisyysrahaston 50,3 milj. euron tilityk- sestä luopuminen	Kasvattaa valtion menoja	-50
Valtion 5 % perusosuuden poisto työtulo- vakuutuksessa	Pienentää valtion menoja	112
Valtion rahoitusosuus sairaanhoitovakuu- tuksesta pienenee	Valtion menot alenevat	513
Palkansaajien työttömyysvakuutusmaksu ja päivärahamaksu alenevat	Kasvattaa ansiotuloveron tuottoja	385
Työnantajien työttömyysvakuutusmaksun alenema	Kasvattaa yhteisöveron tuottoja	69
Työnantajien sairausvakuutusmaksun nousu	Heikentää yhteisöveron tuottoja	-79
Työnantajien työttömyysvakuutusmaksun alenema	Pienentää julkistyonantajien vakuu- tusmaksuja	88
Työnantajien sairausvakuutusmaksun nousu	Kasvattaa julkistyonantajien vakuu- tusmaksuja	-121
Yhteensä		917

Kanavoinnin myötä valtion rahoitusosuus sairausvakuutuksen menoista alenisi 625 miljoonaa euroa vuosit-
tain. Työnantajien sairausvakuutusmaksu nousisi 0,43 prosenttiyksikköä ja palkansaajien sekä yrittäjien
päivärahamaksu alenisi 0,46 prosenttiyksikköä. Sairaanhoitomaksu palkka- ja yrittäjän työtulosta nousisi
0,53 prosenttiyksikköä vuonna 2025. Vakuutusmaksujen tilitysviiveistä johtuen rahoitusmuutoksen voi-
maantulovuoden 2025 sairaanhoitomaksua pitää korottaa hieman enemmän. Pysyvä vaikutus sairaanhoito-
maksuun on 0,46 prosenttiyksikköä vuodesta 2026 alkaen.

Sairauspäivärahan laskukaavan muutos pienentää sairauspäivärahan kuluja bruttona noin 120 miljoonaa
euroa.

Kun huomioidaan julkisen sektorin työnantajille maksettavien etuuksien, yhteisöverotulojen ja ansiotulove-
rotulojen pienentyminen sekä yleisen asumistuen ja perustoimeentulotuen kulujen kasvu, nettosäästö julki-
selle taloudelle on noin 59 miljoonaa euroa (taulukko 3).

Marjaana Maisonlahti
Tapio Isolankila

VN/14777/2024

Taulukko 3. Sairauspäivärahan laskukaavan muutoksen vaikutukset julkiseen talouteen (miljoonaa euroa).

Bruttosäästö (sairauspäiväraha + osasairauspäiväraha)	120
- Julkisen sektorin työnantajille maksettavien etuuskien pienentyminen	-28
- Yhteisöverotulojen pienentyminen	-6
- Ansiotuloverotulojen pienentyminen	-28
- Yleisen asumistuen ja toimeentulotuen menojen kasvu	-1
- Kuntoutusrahamenojen pienentyminen	2
Nettosäästö julkiselle taloudelle	59

Muut vaikutukset

Hallituksen esitykseen sisältyy lisäksi perus- ja ihmisoikeuksiin kohdistuvia vaikutuksia, lapsiin ja nuoriin kohdistuvia vaikutuksia ja vammaisiin henkilöihin kohdistuvia vaikutuksia koskeva arviointi sairauspäivärahan laskukaavan leikkauksen osalta.

Perus- ja ihmisoikeusvaikutusten osalta esityksessä tuodaan esiin, että laskukaavan muutos vaikuttaa yli 27 633 euroa vuodessa ansaitsevien työkyvyttömäksi katsottavien henkilöiden toimeentuloon työkyvyttömyyden aikana. Laskukaavan muutos ei siten koske pienituloisimpia henkilöitä eikä vähimmäismääräistä päivärahaetuutta saavia, eikä se myöskään vaikuta niiden etuudensaajien tilanteeseen, joilla sairauspäiväraha tai muu, sairauspäivärahan laskukaavalla laskettava etuus perustuu kokonaan toiseen etuuteen. Näin ollen muutoksen ei arvioida vaikuttavan kaikkein heikoimmassa asemassa olevien sairauspäivärahan tai kuntoutusrahan saajien tilanteeseen.

Aiempaa matalamman etuuden saanti voi kuitenkin heikentää sairauspäivärahan saajan kykyä vastata terveyden- ja sairaanhoitoon liittyvistä kustannuksista (asiakasmaksut, lääke- ja matkakustannukset) ja samoin se voi heikentää sairauspäivärahan saajan kykyä vastata sairauspäivärahalla perustuslain 19 §:n 4 momentissa tarkoitetun asumisen kustannuksista, ja pienellä osalla kohderyhmään kuuluvista muutokset voisivat lisätä perustuslain 19 §:n 1 momentissa tarkoitetun viimesijaisen turvan, toimeentulotuen, saantia, ja samoin muutokset voisivat lisätä asumistuen saantia. Sairauspäiväraha-ajalta eläkettä karttuu päivärahan perusteena olevan vuositulon mukaan. Vaikka sairauspäiväraha alentuisi nykytilaan verrattuna, esityksellä ei ole heikentävää vaikutusta toimeentuloon vanhuuden aikana.

Esitykseen sisältyvät ehdotukset sairauspäivärahan laskukaavan muuttamisesta vaikuttavat yli 27 633 euroa vuodessa ansaitsevien työkyvyttömäksi katsottavien perheellisten etuudensaajien taloudellisiin mahdollisuuksiin huolehtia lapsista ja esitys on näin ollen merkityksellinen lasten ja nuorten hyvinvoinnin kannalta (PL 19 § 3 momentti). Sairauspäivärahan saajista noin 31 prosentilla on huollettavia lapsia. Korvattuja sairauspäivärahapäiviä on tässä ryhmässä kuitenkin keskimääräistä vähemmän, jolloin keskimääräinen vuositasolla maksettavan sairauspäivärahan määrän alenema jää huoltovelvollisilla keskimääräistä pienemmäksi. Vaikutusta yksinhuoltajiin on arvioitu lapsilisän yksinhuoltajakorotuksen saannin kautta, mutta koska yksinhuoltajakorotus voidaan kahden huoltajan tilanteissakin myöntää lähivanhemmalle, luvut liioittelevat leikkauksen kohdistumista yksin huoltovastuussa oleviin etuudensaajiin. Esityksessä on arvioitu, että laskukaavan muutos koskisi noin 9 500 sairauspäivärahaa saavaa yksinhuoltajaa. Kun rajataan mukaan vain ne saajat, joissa sairauspäiväraha oli maksettu vakuutetulle itselleen eikä työnantajalle, henkilömäärä on 3 700, eli noin yksi prosentti sairauspäivärahan saajista.

Kuntoutusrahan saajista noin 9 500 on huoltovelvollisia, joiden keskimääräinen kuntoutusraha on 47,90 euroa päivässä. Etuuden laskukaavan muutos vaikuttaa noin 5 000 huoltovelvolliseen kuntoutusrahan saajaan.

Marjaana Maisonlahti
Tapio Isolankila

VN/14777/2024

Esitykseen sisältyvät ehdotukset, jotka koskevat sairauspäivärahan määrää ja tämän myötä myös kuntoutusrahan määrää vaikuttavat myös vammaisille henkilöille maksettaviin sairauspäiväraha- ja kuntoutusrahaetuksiin. Vammaisten henkilöiden tulot perustuvat muuta väestöä yleisemmin tulonsiirtoihin. Palkkatulojen sijaan tärkeimpiä tulonlähteitä ovat eläketulot ja vammaisetuudet. Kansaneläkelaitoksen rekisteritietojen mukaan kaiken kaikkiaan kuntoutusrahaa saaneita, jotka olivat myös saaneet vammaisetuuksia vuoden 2023 aikana, oli yhteensä noin 7 700. Sellaisia vammaisetuuksien saajia, joihin kuntoutusrahan leikkaukset vaikuttavat on noin 180. Esityksessä vammaisiin henkilöihin kohdistuvia vaikutuksia on arvioitu myös kuntoutukseen sitoutumisen ja motivaation kannalta, ja näissä tapahtuvien muutosten mahdollisten työllistymisvaikutusten kannalta.

Yhteisvaikutusten arviointi

Sosiaali- ja terveysministeriö on valmistanut arviointia valtion vuoden 2025 talousarvioesityksen yhteydessä budjettilakiesityksinä esiteltävien sosiaaliturvaa sekä sosiaali- ja terveystaloudellisia koskevien hallituksen esitysten yhteisvaikutuksista mukaan lukien perus- ja ihmisoikeusnäkökulma. Arviointi julkaistiin samaan aikaan budjettilakien antamisen kanssa eli 23.9.2024.

Molemmat asiakirjat ovat tämän asiantuntijalausunnan liitteenä.

Liitteet:

Yhteisvaikutukset kotitalouksien taloudelliseen asemaan julkaistu 23.9.2024

Yhteisvaikutukset eri ihmisryhmien perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen julkaistu 23.9.2024